

שבכל גט, במחובר, **שמא יכתוב** גם את תורף הגט במחובר, ויפסלנו.

אבל אם בדיעבד **כתבו לטופס** במחובר, **ותלשו**, ואחר כך **כתבו לתורף**,⁽⁴¹⁾ ונתנו לה, **כשר**.⁽⁴²⁾

וריש לקיש אמר: "חתמו" **שנינו** בסיפא דמתניתין, והכוונה כפשוטו, שדי אם חתימת העדים בלבד היתה בתלוש, אף אם כל הגט נכתב במחובר.

ורבי מאיר היא, **דאמר עדי חתימה כרתי**, שהם עיקר הגט. ועיקר כתיבת הגט שאמרה תורה, היינו חתימת העדים, וחתימתם בלבד צריך שתהא בתלוש.

והכי קאמר התנא במשנה: **אין כותבין** לכתחילה את תורף הגט במחובר, **גזירה שמא יחתום** גם את העדים במחובר.

אבל אם בדיעבד **כתבו לתורף** במחובר, **תלשו**, ואחר כך **חתמו**, ונתנו לה, **כשר**.⁽⁴³⁾

כתבו לגט על חרס של עציץ נקוב, כשר, משום דשקיל, ויהיב ליה ניהלה. הוא נותן לה את כל העציץ בשלימותו עבור הגט, ואין כאן "מחוסר קציצה" בין כתיבה לנתינה. וגם לא חיישינן שמא ישבור את העציץ ויתן לה את החתיכה של החרס שעליה נכתב הגט, ונמצא "מחוסר קציצה", מפני שאינו מקלקל את העציץ.⁽⁴⁴⁾

כתבו על עלה של עציץ נקוב.⁽⁴⁵⁾

אביי אמר: **כשר**.

ורבא אמר: **פסול**.

ומבארין פלוגתייהו:

אביי אמר כשר, משום דשקיל ליה את כל כב-א העציץ, ויהיב ליה ניהלה.

רבא אמר פסול, **גזירה שמא יקטום** את העלה, ויתננו לה, והרי הוא פסול, כיון שהוא מחוסר קציצה מן המחובר בין הכתיבה לנתינה.

45. משמע דוקא בעציץ נקוב אבל באינו נקוב לא הוי מחוסר קציצה, וזה ראייה לשיטת הראשונים שרק במחובר לקרקע שייך מחוסר קציצה.

והראשונים שפוסלים גם באינו מחובר לקרקע מבארים שהוא הדין בעציץ שאינו נקוב ונקט עציץ נקוב לרבותא דאביי שאפילו בנקוב מכשיר. ועוד כתבו שלא די שיתן לה את העציץ אלא צריך שינתקו מינתקו שעד אז הוא נחשב כמחובר לקרקע ואינו נקנה במשיכה, וזו הרבותא לאביי שבכל זאת אינו נחשב מחוסר קציצה שאף דלענין שבת נחשבת פעולה זאת כתלישה מכל מקום לענין גט לא מיקרי מחוסר תלישה לפי שאותה תלישה אינה ניכרת כלל

41. ו"חתמו" דמתניתין היינו סיימו שסיים את התורף בתלוש. תורי"ד.

42. ורבי יהודה פוסל במשנה אפילו בדיעבד דגזר טופס אטו תורף. תורי"ד.

43. ורבי יהודה פוסל במשנה דצריך שיהא גם כתיבת הגט וגם חתימתו בכשרות כמבואר בגמרא לעיל ד. א. תורי"ד.

44. עיין לעיל מחלוקת ראשונים, ומכאן ראייה לשיטת הראשונים שגם בדבר שאינו מחובר לקרקע שייך מחוסר קציצה. תוס' ד"ה יצא.

לפי שהמלוה סומך עליהם כי הם קיימים ועומדים לעולם] נקנין עם נכסים שיש להם אחריות, קרקעות, בקנין "אגב". שהקונה מחבירו מטלטלין וקרקע ביחד, ועשה בקרקע אחד ממעשי הקנינים שלה, דהיינו בכסף או בשטר או בחזקה, הרי קנה בכך גם את המטלטלין אגב הקרקע.

וגם כאן הוא קונה את העציץ אגב הזרעים.

החזיק הקונה בעציץ, שעשה בו איזו שהיא מלאכה לשם קנין חזקה, מבלי להזיזו ממקומו, ולא נעשתה בו משיכה, הרי לא רק שלא קנה את הזרעים, כי לא עשה בהם חזקה, אלא אף את העציץ נמי לא קנה. כי העציץ הוא מטלטלין, ומטלטלין אינם נקנים בחזקה. עד שיחזיק בזרעים, ואז יקנה את שניהם, כאמור לעיל.

עציץ נקוב העומד בגבול ארץ ישראל, ונקבו בארץ, ונפו בחוצה לארץ, שהעלין נוטין מחוץ לעציץ, ומגיעים לחוץ לארץ — מה דינו לענין מעשר, האם הוא חייב או פטור?

אביי אמר: בתר נקבו אזלינן, שמשם הוא יונק, והרי הוא כאילו בארץ ישראל, וחייב במעשר.

רבא אמר: בתר נפו אזלינן, שהוא בחוץ לארץ, ופטור מן המעשר.

ומבארין: בדאשרוש, כשהשריש העציץ מחוץ לנקב בתוך קרקע ארץ ישראל, כולי

וכיון שהביאה הגמרא את אחד הענינים של העציץ, היא מביאה ענינים נוספים של עציץ:

שנים שהיו שותפים בעציץ נקוב, שגדלים בו צמחים, והיה העציץ של אדם אחד, והזרעים שבתוכו של אדם אחר.

הרי, אם מכר בעל עציץ את העציץ לבעל זרעים, כיון שמשך בעל הזרעים את העציץ, ועשה בו קנין משיכה, קנה אותו, כי העציץ בעצמו דינו כמטלטלין, הנקנים במשיכה.

אך אם מכר בעל זרעים את הזרעים לבעל העציץ, לא קנה את הזרעים עד שיחזיק בזרעים, שיעשה בהם קנין חזקה, שיעדור או ינכש אותם, כי הזרעים שבעציץ נחשבים כמחוברים לקרקע, ודינם כקרקע, שנקנית רק בחזקה ולא במשיכה.⁽⁴⁶⁾ [ומדובר שלא שילם עליהם, כי אז היה קונה בקנין כסף].

היו העציץ והזרעים שניהם של אדם אחר, ומכרן לאדם אחר, כיון שהחזיק הקונה בזרעים, אף על פי שלא עשה שום מעשה קנין בעציץ, בכל זאת קנה גם את העציץ אגב הזרעים.

וזו היא ששנינו במסכת קידושין: נכסים שאין להם אחריות, מטלטלין [שהמלוה אינו סומך עליהם שיוכל לגבות מהם את חובו כשאינן ללוה ממה לשלם, ולפיכך הם נקראים "נכסים שאין להם אחריות". ואילו קרקעות נקראים "נכסים שיש להם אחריות"

46. ואפילו אם ימשוך את העציץ ויזיזו ממקומו עדיין נחשבים הזרעים כמחובר לקרקע כל עוד לא פסקה היניקה מהקרקע. לעיל כא. ב תוס' ד"ה יצא ור"ן.

ואותו מעשה שהוא עושה בעציץ שאינו נקוב הוא עושה גם בעציץ נקוב והתלישה ממילא נעשית. תוס' ד"ה יצא ור"ן.

עלמא לא פליגי שהולכים אחר הנקב, שהרי הוא מחובר ממש בארץ ישראל.

כי פליגי אביי ורבא, בדלא אשרוש מחוץ לנקב.

והוינן בה: וכי בדאשרוש לא פליגי??

והרי מצינו תנא הסובר שגם בדאשרוש הולכים אחר הנוף!

והתנן במסכת בבא מציעא: שתי גינות סמוכות של שני אנשים, זו על גב זו, שהאחת גבוהה יותר מהשניה, וירק גדל בינתיים, בין שתי הגינות, ושרשיו יוצאים מהקיר הזקוף של הגינה העליונה, ונופו נוטה לתוך אויר הגינה התחתונה.

רבי מאיר אומר: הירק הוא של עליון, בעל הגינה העליונה.

רבי יהודה אומר: הירק של תחתון, כי הולכים אחר הנוף.

הרי שלדעת רבי יהודה הולכין אחר הנוף גם באופן שהשריש בתוך הגינה העליונה! (47)

ומתריצין: התם אין הטעם של רבי יהודה משום שהולכים אחר הנוף, אלא כדקתני טעמא, שהמשנה מפרשת שם את טעמם של רבי מאיר ורבי יהודה:

אמר רבי מאיר: מה אם ירצה העליון ליטול את עפרו, ולהשוות את גינתו עד לגינה התחתונה, הרי אין כאן ירק! ולכן הוא שלו.

אמר רבי יהודה: מה אם ירצה התחתון למלאות את גינתו עפר, עד לגובה הגינה של עליון, הרי אין כאן ירק!

וטעמו של רבי יהודה, הואיל ובידו של התחתון למנוע את גידולו של הירק, נמצא שהוא הגורם לגידולו, ולכן הוא זוכה בו. ולא בגלל הטיית הנוף.

והוינן בה: ואכתי, בדאשרוש לא פליגי?

והא תניא: אילן שעומד מקצתו בארץ ישראל, ומקצתו בחוצה לארץ, הרי בכל פרי ופרי מהאילן, טבל וחולין מעורבין זה בזה. שכל פרי מעורבת בו יניקה משתי הארצות, והרי יש בו קצת מארץ ישראל, שהוא טבל, וקצת מחוץ לארץ, שהוא חולין.

ולכן, אין להפריש מטבל גמור עליו, דהוי מן החיוב על הפטור, ולא ממנו על טבל גמור, דהוי מן הפטור על החיוב, דברי רבי.

רבי שמעון בן גמליאל אומר: הגדל בחיוב בתוך ארץ ישראל, חייב במעשר.

והגדל בפטור, בחוץ לארץ, פטור ממעשר.

מאי לאו, מה שאמרנו "מקצתו בארץ ומקצתו בחוץ לארץ", היינו מקצת נופו בארץ, ומקצת נופו בחוצה לארץ, ואילו השרשים, אין הבדל היכן הם, בין אם כולם בארץ, או בחוץ לארץ.

הרי שהולכים אחר הנוף גם כשהשריש לתוך מקום אחר!

47. לכאורה מה הדמיון מדיני ממונות לענין קדושת ארץ ישראל שתלוי ביניקתו מקרקע ארץ ישראל. וביאר הגרי"ז דפלוגתת אביי ורבא היא

אמנם לענין חלות דין ארץ ישראל הנאמר לענין מצוות התלויות בארץ דאביי סבר דתלוי ביניקה וכל שיונק מארץ ישראל הרי הוא בכלל פירות

ומתריצין: לא! אלא שהיו מקצת שרשין בארץ, ומקצת שרשין בחוצה לארץ. כי הולכים אחר השרשים ולא אחר הנוף.

והוינן בה: אי הכי, ומאי טעמא דרבי שמעון בן גמליאל? מה שייך לומר "הגדל בחיוב, חייב, והגדל בפטור, פטור"! שהרי כל פרי יונק ומקבל שרף גם מהשרשים שבצד הזה, וגם מהשרשים שבצד השני!

ומשנינן: דמפסיק צונמא, שן סלע מבדיל באמצע השרשים עד הגזע, וכל צד מהשרשים מעלה שרף רק לפירות שכנגדו.

ומאי טעמא דרבי?

דהדרי ערבי, שהרי מהגזע ולמעלה, העץ שלם, ומתערבת היניקה משני הצדדים.

ומבארין: במאי קמיפלגי?

מר, רבי, סבר: אורא מבלבל. שאף על פי שהשרשים מתחת לקרקע מובדלין, כשהעץ יוצא לאויר מעל הקרקע הוא מעורב ומבלבל, ולפיכך שוב יונקים הפירות מכל צד.

ומר, רבי שמעון בן גמליאל, סבר: האי לחודיה קאי, והאי לחודיה קאי. שהואיל ובתוך הקרקע שרשיו מובדלים על ידי סלע שאינו מצמיח, שוב לא מתערב השרף העולה מהשרשים, אלא זה עולה כנגדו וזה עולה כנגדו.⁽⁴⁸⁾

שנינו במשנה: רבי יהודה בן בתירא אומר אין כותבין וכו' על הדיפתרא.

אמר רבי חייא בר אסי משמיה דעולא: שלשה עורות הן, יש שלשה שלבים בתהליך עיבוד העור.

מצה, חיפה, ודיפתרא.⁽⁴⁹⁾

א. מצה — כמשמעו, דלא מליה, ודלא קמיח, ודלא אפיין. שלא שמו את העור לא במלח, ולא בקמח [ומים], ולא עובד על ידי עפיצים [הגדלים על עץ ומשמים לעיבוד העור]. דהיינו, שלא עובד כלל, כמצה זו, שלא נתחמצה, ולא נתקנה כמו פת הלחם.

למאי הלכתא? לענין איזה דין יש הברדל בין סוגי העורות, ויש משמעות לעור שהוא כ"מצה"?

אם כן הדרא פלוגתת אביי ורבא גם בדאשרוש לענין חיוב תרומות ומעשרות אי אזלינן בתר היניקה אי בתר הגידולין עצמן. חי' מר"ן רי"ז הלוי הלי' תרומות פ"א הכ"ד.

48. רשב"א. והחזו"א סי' קמ"ז כתב, דאפשר דאיירי דערבי במקצתן והדר מתפרדין לשני גזעין, בזה סבר רשב"ג האי לחודיה קאי. אבל אם אין שם אלא גזע אחד ודאי מבלבלי. וצ"ע.

49. וקלף גמור לא נמנה אתם כי אינו נקרא עור. רש"י.

ארץ ישראל וחייב בתרומות ומעשרות ורבא סובר דבעינן שהגידולין בעצמן יהיו בארץ ישראל אבל הא דאמרו דבאשרוש כולי עלמא לא פליגי דחייב הוא דין שני דכיון שהנוף מחובר לארץ [על ידי השרשים] על כרחך הנוף בעצמו שייך לארץ משום דשדינן נופו בתר עיקרו ונחשב גם הנוף עומד בארץ ואין זה מדין מצוות התלויות בארץ כי אם דהוא דין בכל התורה כולה דשדינן נופו בתר עיקרו וממילא גם לענין תרומות ומעשרות הוא חייב. ולכן שואלת הגמרא מדין דשתי גנות דכיון דחזינן לרבי יהודה דלא שדי לנופו בתר עיקרו בכל התורה

להוצאת שבת, שכל אחד שיעורו שונה לענין חיוב חטאת על הוצאתו מרשות לרשות בשבת, ככל שהוא חשוב יותר, כך שיעורו קטן יותר, ועור ה"מצה" הוא הכי פחות חשוב.

וכמה שיעורו של עור המצה לענין הוצאת שבת?

כדקתני רב שמואל בר יהודה: כדי לצור, לעטוף בו, משקל קטנה. שדרך הסוחרים לעטוף את אבן המשקל העשוי מעופרת, בחיפוי עור, כדי שלא תישחק המידה, ויפחת משקלה.

וכמה גודל "משקל קטנה"?

אמר אבוי: כי ריבעא דריבעא, כמו הרביעית של רובע ליטרא [רש"י במסכת שבת] דפומבדיתא, שהוא המשקל הקטן ביותר שהיה להם.

ב. חיפה — הוא עור דמליה, ולא קמיה, ולא אפיין, והוא שלב יותר מתקדם מהמצה.

למאי הלכתא? — להוצאת שבת.

וכמה שיעורו? כדתנן במסכת שבת: עור, שיעור הוצאתו הוא, כדי לעשות ממנו נרתיק לקמיע, והוא פחות מכדי לצור בו משקל קטנה.

ג. דיפתרא — דמליה וקמיה ולא אפיין.

למאי הלכתא? — להוצאת שבת.

וכמה שיעורו? — כדי לכתוב עליו את הגט, כדעת חכמים במשנתנו, שמכשירים גט שכתוב על דיפתרא. ושיעור זה הוא הפחות מכולן.

שינו במשנה: וחכמים מכשירין גט שנכתב על הנייר המחוק ועל הדיפתרא.

והוינן בה: מאן חכמים? מי הם, ומדוע הם מכשירים גט שאפשר לזייפו?

ומשנינן: אמר רבי אלעזר [בן פדת, האמורא]:

רבי אליעזר [בן שמוע, התנא] היא, דאמר: כב-ב

עדי מסירה כרתי, שעדי המסירה הם עיקר הגט, ואי אפשר לגרש בלעדס, וגם כאשר האשה באה לינשא, היא צריכה להביא את אותם העדים שהגט נמסר בפניהם.⁽⁵⁰⁾ הלכך אין לחשוש שמא האשה תזייף את הגט, ותשמיט ממנו תנאי שהיה כתוב בו, שהרי עדי המסירה חייבים לקרוא את הגט בשעת מסירתו, ואם יש בו תנאי, הם יזכרו אותו.

אבל לדעת רבי מאיר, שעדי חתימה כרתי, ואין צריך כלל בגט עדי מסירה, אין האשה צריכה להביא את עדי החתימה כאשר היא באה להינשא, אלא היא מציגה את הגט, ומאשרת את חתימת העדים על ידי עדים המכירים את החתימות. ולכן יש לחשוש שמא נכתב בגט איזה שהוא תנאי, והיא יכולה לזייף אותו, מבלי שיכירו בכך.⁽⁵¹⁾

לינשא על ידי עדי חתימה, דאמרינן מסתמא נעשה בהכשר. לעיל עמוד א תוס' ד"ה מאן.

51. רש"י, וכתבו תוספות דמשמע מדבריו שאם היו באים לפנינו עדי החתימה ומעידים על תוכנו

50. רק כאן בגט שנכתב על דבר שיכול להזדייף. אבל בשאר גיטין אינה צריכה להביא עדי מסירה, שלכך תיקנו חכמים עדי חתימה אליבא דרבי אלעזר מפני תיקון העולם שאם ימותו עדי המסירה או ילכו למדינת הים, שתוכל